

Тема: Суспільство як соціальна система.

1. Поняття суспільства як соціальної системи.
2. Типології суспільства.
3. Соціальна згуртованість, психологічна сумісність та психологічний клімат.

Література:

1. Вербицька П., Волошенюк О., Горленко Г. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): Підручник для 10-го класу ЗЗСО / П.Вербицька, О.Волошенюк, Г.Горленко. – Львів: Нова Доба, 2018, с.
2. Людина і світ /За ред.. Л. В. Губернського, А. О. Приятельчука. – К.: Український центр духовної культури, 1999, стор. 18-23, 143-162, 268-273;
3. Арцишевський Р. А. Світ і людина. – К.: ВТФ «Перун», 1996, стор.
4. Соціологія /за ред. Городяненка В. Г., - К.: 2015, с. 116-138.
5. Соціологія /за ред. Пічі В. М., Львів, 2014, с. 62-82.

1. Поняття суспільства як соціальної системи.

«Суспільство» є буденним поняттям, зміст якого більшість людей ніколи і не намагається сформулювати. Суспільство оточує нас постійно. Існує три узагальнених уявлення:

- 1) суспільство – це люди (тобто це не одна людина);
- 2) ці люди чимось об'єднані;
- 3) для людини суспільство є необхідним.

Суспільство уявляють:

- як якесь організоване ціле, правила якого краще не порушувати, якщо хочеш в ньому залишатися;
- як якась сила, протистояння якій може мати наслідком покарання;
- як природна атмосфера, яку не обирають, але мають в ній дихати.

До основних ознак суспільства належать:

- спільність території;
- цілісність;
- здатність підтримувати та відтворювати високу інтенсивність внутрішніх зв'язків;
- субкультура;
- автономність (тобто спроможність існувати самостійно) та самодостатність;
- самовідтворення, саморегулювання, саморозвиток.

Суспільство – сукупність людей, об'єднаних історично складними формами взаємозв'язку і взаємодії з метою задоволення своїх потреб, яка характеризується цілісністю, самовідтворенням, самодостатністю, спільністю території, саморегулюванням і субкультурою.

Соціальна система – цілісне утворення, основним елементом якого є їх зв'язки, взаємодії та взаємовідносини, соціальні інститути та організації, соціальні групи та спільноти, норми і цінності.

Кожний з цих елементів соціальної системи перебуває у взаємозв'язку з іншими, займає специфічне місце та відіграє певну роль у ній.

Суспільство як цілісна система має свою **внутрішню структуру**, складається з певних підсистем, які взаємодіють одна з одною, це, зокрема: **правова**, **демографічна**, **економічна** – відносини в процесі матеріального виробництва; **соціальна** – взаємодія класів, соціальних груп, верств; **політична** – діяльність державних організацій, політичних інститутів, партій та об'єднань; **духовна** – розвиток і взаємодія суспільної свідомості, науки, мистецтва, освіти, релігії тощо. Кожна підсистема складається в свою чергу, із своїх власних блоків і елементів, які виконують свої функції цілісного соціального організму.

Суспільство є живим організмом, що перебуває у постійному розвитку. Життєдіяльність суспільства (суспільне життя) є необхідною умовою його існування, реалізації його завдань і функцій.

Суспільне життя – реальний процес існування розвитку і взаємодії осіб, соціальних спільнот, інститутів суспільства, що відбувається в конкретно-історичних умовах і характеризується певною системою форм діяльності.

Основними сферами суспільного життя є:

- а) економічна;

- б) політична;
- в) духовна;
- г) культурна;
- д) соціальна.

2. Типології суспільства.

Історію людства можна класифікувати через обмежену кількість **базових типів суспільств**.

Німецький соціолог **Ф. Тьонніс** (1855-1936), з огляду на наявність і стан промислового виробництва класифікував їх на **традиційне** (до промислове, сільськогосподарське, закрите, відстале) та **промислове** (відкрите).

Американські соціологи **Г. та Дж. Ленські** розрізняючи суспільства за головним способом здобуття засобів до існування, виокремлюють:

1. Суспільство мисливців і збирачів.
2. Садівничі суспільства.
3. Аграрне суспільство.
4. Промислові суспільства.

Застосування цього критерію іншими вченими передбачає, крім перших трьох, **індустріальне та постіндустріальне суспільства**.

Інша типологія поділяє всі суспільства на два класи – **прості і складні**. Критерій – **рівень управління**. Прості суспільства – це ті, де немає керівників та підлеглих, бідних та багатих (первісні племена), складні суспільства – це суспільства, де є кілька рівнів управління, декілька соціальних верств населення, розвиток торгівлі, засобів комунікації.

Типологія Д. Белла і А. Турена:

- протосуспільство;
- доіндустріальне;
- індустріальне;
- постіндустріальне.

За політичними режимами суспільства поділяються на:

- демократичні;
- авторитарні;
- тоталітарні.

За панівною релігією:

- християнські;
- мусульманські.

Марксист за способом виробництва, виробничих відносин і класової структури виділив:

- первіснообщинну,
- рабовласницьку;
- феодальну;
- капіталістичну;
- комуністичну суспільно-економічні формації.

Залежно від своїх уподобань, мети і завдань дослідження вчені використовують всі наявні типології суспільства.

3. Соціальна згуртованість, психологічна сумісність та психологічний клімат.

Одним із найважливіших показників, які характеризують групу, є ступінь її згуртованості.

Згуртованість показує ступінь прихильності до групи її членів.

Показники згуртованості:

- 1) рівень взаємної симпатії у міжособистісних стосунках – чим більша кількість членів групи подобається одне одному, тим більша її згуртованість;
- 2) кількість людей, які задоволені своїм перебуванням у групі – чим вищий цей показник, тим вищий ступінь її згуртованості.

Сили згуртованості визначаються порівнянням привабливості власної групи відносно інших.

Авторами концепції групової згуртованості є американські психологи **К. Левін, Л. Фестінгер**. Згідно з їхніми поглядами, група влаштовує людину до того часу, поки вигода від перебування в групі значно перевищує незручності, які з цим пов'язані.

Соціометрія згуртованість пов'язує з таким рівнем розвитку міжособистісних стосунків, коли в них високий відсоток виборів, заснованих на взаємних симпатіях. **«Індекс групової згуртованості»** обчислюється як відношення кількості взаємних позитивних виборів до загальної кількості можливих виборів.

Подібність і розбіжність соціальних установок породжують симпатії та антипатії між людьми, визначають рівень їхньої сумісності. Феномен **сумісності** розкриває наявність внутрішньої єдності суб'єктів спілкування. **Головна ознака сумісності - психологічна суб'єктивна задоволеність.**

Сумісність – це оптимальне поєднання якостей людей у процесі взаємодії, що сприяє успішному виконанню спільної діяльності. Виділяють фізичну, психофізичну, соціально-психологічну та психологічну сумісність.

Відсутність сумісності в групі людей, залучених до виконання суспільно чи особистісно значущої діяльності, за певних умов може спричинити конфлікт.

Психологічна сумісність (несумісність) тісно пов'язана із самопочуттям кожного члена групи.

Результатом міжособистісної взаємодії та спільної діяльності виступає **соціально-психологічний клімат**. Він виявляється в таких групових ефектах, як настрій і громадська думка, самопочуття та оцінки умов життя і праці людини.

Соціально-психологічний клімат – це характерний для організації комплекс норм, що визначають поведінку працівників. Він обумовлює мотивацію працівників, ефективність їх праці, ступінь самореалізації, індивідуальні досягнення у системі організації праці.

Самооцінка, самопочуття, настрої – за походженням соціально-психологічні явища, а за **виявом** – індивідуально-психологічні стани, що становлять суб'єктивні індикатори соціально-психологічного клімату.

Домашнє завдання:

Написати, від чого залежить соціально-психологічний клімат в колективі.

Наскільки Вам особисто легко знаходити спільну мову з найближчим оточенням.

(відповіді надіслати до 22.10.2020)

Електронна адреса: **kowalenko1205@gmail.com**